

slovenske kulturne asociacije

L. XI. 23, 24 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 3. XII. 1964

NAŠ TRUD NE BO ZAMAN

Ruda Jurčec

Poslanstvo slovenstva v drugi polovici dvajsetega stoletja nas je razklalo na dvoje; na ravninah dveh domovin — one doma in naše v zamejstvu, moramo graditi slovenske kulturne dobrine, jih pod različnimi težavami in udarci reševati do pravega izraza. Toda prav ti udarci in težave so nam vsak dan porok, da smo na pravi poti in da slovenstvo tudi v najbolj krutih in egoističnih okoliščinah ni in ne bo klonilo.

Pred približno sto leti nam je oholi nemški aristokrat grof Auer-sperg, v literaturi znan pod pesniškim imenom Anastasius Gruen, v dunajskem parlamentu porogljivo dokazoval zgodovinsko neresničnost, ko je na sejo zbornice v drobni culici prinesel vse dotedanje skromno bogastvo slovenske književnosti: bilo je nekaj drobnih knjig. Ko so nam tako zanikavali zgodovinsko mesto, mu je glas slovenskega poslanca zaklical:

„Če nismo zgodovinska resnica, smo pa zemljepisni pojem.“

Po silnem zagonu romantike z velikanom Prešernom na čelu smo potem res zapluli v objem geografije razbrzdanega nacionalizma v devetnajstem stoletju. Bili smo tako prežeti rodoljubnega navdušenja, da smo postali najplemenitejši glasniki slovenske in jugoslovanske povezanosti. Ko je Trubar 1551 izdal prvo slovensko knjigo, smo se narodno rodili in v Prešernovem Krstu pri Savici 1836 smo svojo narodno in človečansko misel krstili s krvjo ljubezni do vsega človeštva.

V drugi polovici dvajsetega stoletja pa smo sedaj razklani in po rojstvu ter krstu smo v skupino mladih narodov sveta potisnjeni kot neobgljenci brez izdelanih lastnih političnih in socialnih sestavin ter ustanov.

(Dolje na 2. strani)

JUBILEJNA ZBIRKA

Darovi za jubilejno zbirko so podpirali vse naše letošnje delovanje. Bili so izraz veselja in priznanja za pot, ki smo jo vsi uspešno skupno opravili. Toda ko smo v aprilu 1964 objavili prošnjo in vabilo, nismo dovolj podčrtali, da je bila SKA ustanovljena konec februarja 1954 in da torej traja jubilejno leto do konca februarja 1965. Zato raztezujemo zbirko vse dolje, ko bo zaključena s podelitvijo posebnega umetniškega darila s posebnim posvetilom, da bi se nam priključili vsi, ki so do nas blage volje!

Za ta korak nas v veliki meri opogumlja potek dosedanje zbirke. Njen odziv namreč dokazuje, s kakšnim razumevanjem in kolikšno ljubeznijo spremljajo naši prijatelji delo za ohranitev duhovnih vrednot slovenstva. Za dokaz objavljamo njen dosedanj uspeh: dosedaj je bila nabrana in prijavljena vsota darov, ki znaša s prispevki, objavljenimi v tej številki, skupno:

392.650 pesov.

Če prištejemo k temu še letošnje darove za tiskovni sklad Glasa (32.339.50 pesov) in za sklad SKA (48.375 pesov), smo v tem jubilejnim letu prejeli 473.364.50. pesov.

Iz spoštovanja in ljubezni do sadov slovenske kulture se torej tokrat razvija okoli SKA pravi PLEBISCIT plemenitosti in navdušenja za naše najlepše dobrine. Lepo vabimo vse rojake, da se temu valu optimizma in idealizma pridružijo, dajo tudi svoj plebiscitni glas in nam poklonijo svoj JUBILEJNI DAR!

Darovali so: g. EMIL ŽAGAR, Francija, 100 NF; č. g. p. FORTUNAT ZORMAN, Lemont, 20 dolarjev; ga. MILENA ŠOUKAL, Chicago, 20 dolarjev; č. g. dr. FILIP ŽAKELJ, Adroque, 2.000 pesov; ga. ANA AHACIČ, Chicago, 20 dolarjev; g. IVAN PREZELJ, Cleveland, 20 dolarjev; g. dr. LUDVIK LESKOVAR, Chicago, 20 dolarjev; g. dr. FRANC PUC, Hoboken, ZDA, 20 dolarjev.

Vsem najlepša hvala!

(Dar: za Argentino 2.000 pesov in za ostale države 20 dolarjev je možno plačevati tudi v obrokih. — Darovavci bodo prejeli umetniško darilo s posebnim posvetilom.)

CANKAR IN KRITIKI

„Umetnik stoji v meščanski družbi zunaj njene celotne hierarhije in je zato bolj brezpraven kakor ročni delavec, pri naših majhnih in zaostalih razmerah pa je njegov položaj še toliko bolj bešen. Naloga recenzentov je, da razlagajo in približujejo umetnino publiki, ne pa, kar se pri nas pogosto dogaja, da dajejo moralne nauke umetniku. Naša kritika rada ocenjuje umetnine z vidika osebne in strankarske simpatije, ne pa, kakor bi morala, z vidika objektivne umetnostne in estetske kvalitete. Ivan Cankar je kljub številnim očitkom recenzentov prepričan o pravilnosti svojega dela, čeprav spričo umazanih napadov doživlja tudi trenutke malodušja. Očitati so mu, da njegove umetnine ne poznajo pozitivne ideje, ker ni hotel uganjati lažnjivega in donosnega rodoljubarstva, ampak je vedno, tudi v času največjega pomanjkanja in največjih skušnjav, zvesto služil resnici. Očitati so mu dalje meglenost in nejasnost v tehniki, ker je vedno z nekaj značilnimi potezami prikazal bistvo, dušo stvari in se ni kakor naturalisti brigal za kletpave in celoto razbijajoče podrobnosti. Govorilo se je, da piše prena-glo in površno, v resnici pa z vso resnobo in trudoma ustvarja idejno enotna in stilno pretehtana dela. Toda te in takšne govornice našemu beročemu občinstvu navadno prišepetava le zlomarni slovenski recenzent... Naša romantična umetnost pa je kakor razkošen cvet bele krizanteme na ponošeni, oguljeni suknji bankrotirane meščana (simbolična zgodba Bela krizantema). Toda pod odmirajočo plastjo se že dramijo nove življenjske sile... in z njih zmago „naša kultura ne bo več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega“... Pisatelj je na Rožniku našel svoj tretji dom, kakor v pomladni naravi se tudi v njem bode nove ustvarjalne sile, zato zre mirno na onemogoče napade svojih nasprotnikov.“

Joža Mahnič:
OBDOBJE MODERNE
(str. 101 - 102)

Vse naročnike vljudno prosimo, da bi poravnali naročnino za tekoči letnik, ker bi želeli kriti obveze in se založiti s papirjem, čigar cene stalno rastejo.

ČESTITKE IN VOŠČILA

— Prof. dr. Ludvik Čepon je napisal knjigo „Bežna srečanja“, kjer obravnava zlasti verstva Indije, južnoazijskih dežel in Japonske. Avtor v zelo živahnem in prijetnem stilu obravnava vtise, ki jih je imel med potovanjem okoli sveta v letu 1962, ko si je mogel marsikaj ogledati in proučiti. Knjigo spremlja izredno mnogo lepih slik, tisk in oprema sta odlična. Knjigo dobite v Dušnopastirski pisarni na Ramon Falconu 4158 in znaša cena 300 pesov. — O knjigi bomo še pisali; ob sodobnih problemih, ki pretresajo Azijo, knjigo zelo priporočamo za pravilno razumevanje položaja in dogajanja.

— Sredi septembra je v svojem petinšestdesetem letu umrl dominikanec p. Boisselot, ravnatelj znamenite založbe „Éditions du Cerf“. Izšel je iz kroga dominikancev, ki jim je bil učitelj p. Bernadot, kateri je toliko vplival na francosko katoliško življenje. Svoje založniško delo je začel 1928 v Juvisy, v pariškem obmestju. Leta 1949 je znova prevzel ravnateljstvo „Jelena“ (ki se poživlja ob studencu resnice). Med zbirkami njegove založbe so najbolj znane: „Maison-Dieu“, ki je s p. Riguetom toliko prispevala k liturgični obnovi; „Art sacré“, kjer sta p. Regamey in p. Couturier izbojevala moderni umetnosti vstop v cerkve; „Bible de Jérusalem“, sedaj odločilni francoski prevod sv. pisma; „Unam Sanctam“, izredno pomembna knjižna vrsta pri požitvi francoske teologije; „Sources chrétiennes“, ki je sodobnemu svetu v uredništvu lyonskih jezuitov spet odprla bogastvo patristike.

— Francoski katoliški filozof eksistencialistične smeri Gabriel Marcel je na književnem velesejmu v Frankfurtu prejel „nagrada miru“ zveze nemških književnikov. To je ena najuglednejših nagrad nemškega kulturnega življenja. Nagrada je bila Marcelu slovesno podeljena v katedrali sv. Pavla in mu jo je izročil sam predsednik zahodne nemške republike Lübke. Nagrada znaša deset tisoč mark (dva in pol tisoč dolarjev).

— Predhodnik modernega katoliškega gibanja na Francoskem je v dobi pred prvo svetovno vojno bil pesnik in pisatelj Charles Péguy. Novi rod Francije je oblikoval s svojimi znanimi „Cahiers de la Quinzaine — Polmesečni zvezki“ in so bili tesni sodelavci Maritain, Bloy in Psicari. Konec avgusta 1914 je bil mobiliziran in je takoj v prvi polovici septembra padel v bitki ob Marni. Začetnik personalizma Emanuel Mounier ga je naravnost štel za svojega duhovnega očeta. Uredništvo revije Esprit — Mounier je pred leti umrl — je tokrat izdalo dvojno številko, posvečeno obema velikima pokojnikoma.

P. n. Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu.

Številnim gratulantom ob Vaši desetletnici se pridružuje tudi DRUŽABNA PRAVDA, ki se iskreno veseli delovanja SKA, delovanja, ki je dvignilo slovenski ponos med rojaki in ugled pri tujcih.

Med SKA in Družabno Pravdo so vedno obstajali prisrčni in iskreni stiki. Ustvarjalni član SKA prof. dr. Ivan Ahčin je bil obenem častni predsednik Družabne Pravde in je obema ustanovama z govorjeno in prožno besedo posredoval najnovejše izsledke iz področja socialne znanosti. Tudi več drugih ustvarjalnih članov SKA je z veseljem sodelovalo pri Družabni Pravdi s članki, predavanji in opremo njenih knjižnih izdaj. Glas SKA je redno spremljal in omenjal slovenske socialne dneve in poudarjal pomen dela Družabne Pravde.

Vse to je vzrok, da ne samo z velikim veseljem, ampak tudi s hvaležnostjo čestitamo Slovenski kulturni akciji ob njeni desetletnici z željo, da bi svoje delo nadaljevala z istim uspehom tudi v naslednjem desetletju. Z odličnim spoštovanjem: Predsednik: Jože Jonke. Tajnik: Rudolf Smersu.

SLOVENSKI DOM V SAN MARTINU

P. n. Slovenski kulturni akciji! Slovenski dom v San Martinu Vam k Vaši desetletnici pošilja iskrene in tople čestitke. Težko je povedati, kakšen silen pomen ima kulturno delo za politično emigracijo. Kulturno delo je namreč za tako emigracijo duhovna hrana, ki jo vzdržuje pri življenju, jo dviga in daje zagona za njeno poslanstvo: osvoboditev slovenske domovine. Kulturno delo vzdržuje in ohranja slovenskega duha, utrjuje slovensko zavest, dviga slovenski ponos. To so temelji, na katerih je mogoče graditi slovensko bodočnost. Pomen dela SKA pa vidimo tudi v tem, da posreduje slovenskim izseljencem lepo slovensko besedo in da more zlasti mladina spoznati bogastvo slovenskega jezika, ga vzljubiti, negovati in ohranjati iz roda v rod. Po zaslugi SKA se je bistveno dvignila kulturna raven slovenskih izseljencev. Mladina s ponosom ugotavlja, da ni slovenska kultura, ki prihaja do izraza v delovanju SKA, nič slabša, nič manj moderna (v dobrem pomenu besede) kot kultura narodov, med katerimi sedaj živi. Slovenski dom v San Martinu pa ima še prav poseben vzrok, da se Slovenski kulturni akciji zahvali. SKA in njeni poedini člani so nas že večkrat obiskali in nam delili svoje duhovno bogastvo. Za to delo se Vam danes lepo zahvaljujemo in prosimo, da nas tudi v prihodnje še obiščete. — San Martín, oktobra 1964.

Z odličnim spoštovanjem! Predsednik: Leopold Novak, Tajnik: Franc Zorko.

Buenos Aires, 25. oktobra 1964

(Dalje s 1. strani)

Mimo zgodovinske resničnosti in zemljepisnega pojma rastemo torej v nekaj novega, nekaj, kar je danes že poslanstvo vseh narodov in vsakogar izmed nas. Slovenstva novo poslanstvo je zajeto v globino vesti vsakega posameznika in je etični postulat vesti vsega človeštva.

Ko smo se okoli Slovenske kulturne akcije pred deset leti zgrnili, da bi svobodno in polni optimizma sodelovali pri gradnji nove podobe slovenstva, smo vsi slutili, kam gre pot in kje je bistvo naše bodočnosti. Kot Slovenci prinašamo v metež sodobnih idej polno prgišče tistega, kar je bilo last naših prednikov, pesnikov in kulturnih delavcev, in je danes naša dediščina: čisto srce in iz njega izvirajoče vrelce ljubezni do vsega, kar naj služi našemu narodu in vsemu človeštvu.

Udarci pri tem delu (in teh ni bilo malo in jih bo vedno več) so nas boleli, a nas niso zlomili, nasprotovanja pa so nas jeklila. Bili smo potrjeni ob dokazih nerazumevanja, toda naš trud ni bil zaman, ko smo sproti ugotavljali, da skupno z vso skupnostjo rastemo na poti izgrajevanja in utrjevanja temeljev bodoče, lepe, prave svobodne Slovenije. Saj opažamo iz dneva v dan, kako nas prijatelji radi podpirajo. In naše delo: tekoči letnik se bo končal z 58. knjižno publikacijo, v desetih letih je bilo ok. 140 kulturnih prireditev, imeli smo Umetniško šolo in bili polni pobud in želja.

Kar izvira iz čistega srca, more biti samo plemenito in v njem ne more biti sledov sebičnosti. Če naš sedanji cilj še ne bo uresničen, pa bo služil kot globoka kal za lepšo našo in vsega sveta bodočnost. Z ljubeznijo prežeto srce sicer umre, a tudi po smrti ne stohni. Mimo zgodovinske in zemljepisne resničnosti danes slovenstvo trka na resničnost srca, svojega in vsega sveta!

GLOSE IN KOMENTARJI

Med obiskom v Trstu sredi poletja 1964 je urednik tržaške radijske postaje Saša Martelanc priredil interview s pisateljem Zorkom Simčičem. Celotno besedilo je ponatisnila tržaška MLADIKA (VIII, šte. 7). Iz odstavkov o Slovenski kulturni akciji posnemamo: „Ali bi nam mogli povedati kaj več o Slovenski kulturni akciji?“ — „Prav z veseljem. SKA je kulturna organizacija, ustanovljena v Buenos Airesu pred 10 leti... Tam je bila skupina kulturnikov in SKA namen je postal, podpirati čim kvalitetnejše stvaritve na vseh poljih... SKA izdaja štirinajstdnevnik Glas..., revijo „Meddobje“, katere sourednik sem, ter knjige. Doslej je izšlo 55 publikacij...“ — „In koliko članov ter sodelavcev šteje SKA?“ — „Koliko je vseh ustvarjalnih članov, bi težko povedal. Literarni odsek vem, da jih ima približno dvajset. Ampak poudariti hočem, da ne sodelujejo samo člani. Recimo pri reviji je večina sotrudnikov, ki niso člani SKA in tudi pri drugih oddelkih je isto. Ali pa, če vzamemo — recimo — seznam knjig, ki jih je izdala SKA; videli boste, da polovica članov prvič ne živi v Argentini (mnogi napačno mislijo, da je SKA čisto argentinska stvar), ampak po Evropi, Severni Ameriki in po Aziji. Torej tudi knjige in vse te stvari pišejo ljudje, ki niso nujno člani SKA.“ — „Kako gledate ob jubileju na bodočnost, na bodočo vlogo, na bodoče načrte SKA?“ — „To je težko govoriti, ker sem prvič jaz le delček te organizacije, kot sourednik in sotrudnik revije in sodelavec. Težko bi bilo povedati kaj naprej, mislim pa, da je tudi zdaj, ob 10 letih, prav tak zagon med ljudmi, toliko idej in veselja do dela, kot ga je bilo v začetku. In še ena stvar: v začetku so bile precej hude težave, ker smo segli nekam kvalitetno visoko, med publiko, ki se včasih ni mogla približati. Zdaj ob 10-letnici smo videli ne samo, da so nekateri finančno (kajti naš problem je hud finančni problem) priskočili na pomoč, ampak da se tudi število naročnikov veča. Navadno razne kulturne organizacije ob 10-letnicah vidijo nasprotno: da stvari pojemavajo, da izginjajo, da je vedno manj prijateljev, vedno manj naročnikov. Hvala Bogu pri nas je narobe. Statistike kažejo recimo dvig interesa, zanimanja, dopisov. Mislim, da lahko z veseljem in pa z mirom gledamo v bodočnost.“ — „Kako je z državnimi ali podobnimi subvencijami?“ — „Žal ni nobenih subvencij. Včasih sicer slišimo — zlasti iz vrst ljudi, ki ne razumejo, kako sploh še taka stvar more delati brez javnih podpor —, da jih imamo. Ampak zelo, zelo nam je žal, da ni tako. Dejstvo je, da za svoje delo: za pisanje, igranje, petje, pri nas nihče ne dobi niti centava. In ne samo to: praktično nosimo vse stroške sami: za manjše delo, pisanje, dopisovanje, prepisovanje, hoje sem in tja, vožnje, vse to plačujemo iz svojih žepov. Ni jih malo — mislim, da je pametno, da to povem — doli v Buenos Airesu, ki svoj zasluženi denar, kolikor ni pač potreben za vsakdanje življenje, darujejo SKA. Seveda tudi to ne bi nič pomagalo, če ne bi imeli po svetu sotrudnikov, naročnikov, zlasti poverjenikov. Poverjeniki pravzaprav držijo stavbo pokonci.“ — „So med naročniki tudi ustanove?“ — „Univerze so stalne naročnice naših publikacij.“ — „... V čem vidite osnovni pomen SKA?“ — „Mislim, da je to najvažnejše, da je to neka kulturna organizacija, v kateri ljudje absolutno svobodno delajo. Mislim, da je to, na kratko — njena največja važnost.“... „Kot sourednika „Meddobja“ bi vas rad vprašal, katera je šibka in katera močna točka vaše revije?“ — „Šibkih je dosti. Najšibkejša je morda ta, da izhaja tako poredkoma; najmočnejša v tem, da je takšna, kakršno sami hočemo: da ni akademsko mrtva, pa se spet ne zaletava, odprta vsaki trenutni modi: morda še bolj pa v dejstvu, da ima večina mladih in starih sotrudnikov v Meddobju neko široko kulturo, neko solidno filozofsko podlago, pa recimo zasidranost v preteklosti, brez katere je vsako resno delo nemogoče, brez katerega tudi sploh ni mogoče vedeti, kaj je v resnici res novega na svetu.“ — „In še zaključno vprašanje: Kakšna je po vaše vloga slovenskega pisatelja, ki živi v širnem svetu?“ — „To je težko vprašanje. Predvsem mislim, da v tem, da izrazi vso svojo svobodo, ki je dana. In drugič, da se ne boji vibrirati ob novih dogodkih, ob novih stanjih, ki jih doživlja slovenski človek zunaj po svetu, po raznih kontinentih, v raznih situacijah.“

„KATOLIŠKI GLAS“ je dne 1. oktobra objavil razgovor dr. Antona Kacina s pisateljem Zorkom Simčičem, ki se je v poletju 1964 mudil v Evropi. Dotaknila sta se tudi delovanja SKA: „Letos je Slovenska kulturna akcija slavila desetletnico. Čestitati je treba vam in odboru. Slovenci v zamejstvu smatramo njeno delo kot nadaljevanje in ponovno potrditev naših narodnih in kulturnih vzorov iz bližnje in daljnje preteklosti. Njeno delo se gotovo ne bo ustavilo.“ — „Seveda ne. Želimo samo še večjega odziva v slovenski javnosti v zamejstvu. Knjige, ki jih Slovenska kulturna akcija izdaja, bi ne smele manjkati v nobeni naši družinski knjižnici. Pomagajte nam.“ — Seveda se misva se poslovala. Beseda je tekla o mnogih zadevah. Snovi zlepa ni zmanjkalo. Končala sploh nisva, saj razgovor o lepi knjigi in o

— Teološka fakulteta v Freiburg-Breisgau, je podelila čast Dr. theol. h. c. alzaškemu župniku in strassburskemu častnemu kanoniku Karlu Pfliegerju. Dekan prof. Knauber je v „laudaciji“ (proslavitvenem govoru) novega častnega doktorja imenoval „kardiognostes“ (poznavavec srca). Po Pfliegerjevem literarnem delu je mnogo ljudi našlo pot do globljih, celo odličnih religioznih spoznanj. Pfliegerjeva pisateljska žetev do 1964 obsega sedem knjig (tudi po štiri in sedem naklad) in 300 prispevkov v najbolj uglednih revijah od 1918. Po vsebini spadajo v rubrike: literarna kritika, filozofsko tolmačenje sodobnega položaja, razlaga in ocena religioznih piscev. Naslovi njegovih knjig: „Christozentrisch“, „Christozentriker“ razodevajo duhovno usmerjenost pisca, ki je odkril „kristocentrično hrepenenje modernega človeka“ in sam postal „izslednik eksistencialnega“ (tudi naslov ene izmed njegovih knjig).

— „Osservatore Romano“ je dne 26. oktobra ostro obsodil „odprto pismo“, ki ga je poljsko katoliško progresistično gibanje „Pax“ poslalo kardinalu primasu in je bilo potem razširjeno tudi v inozemstvo. Pismo „dokazuje na izčrpen in neoporekljiv način, zmotno bistvo in dvoumenne metode — da ne rečemo še več — gibanja, ki se imenuje katoliško vkljub ponovnim rezervam pristojnih cerkvenih avtoritet“. Ob dejstvu, da je to pismo služilo vladi za nove napade, se dnevnik vprašuje, če je tudi to „epizoda“ srečnega sodelovanja, ki ga „Pax želi in podpira“.

— Na slovesnem zasedanju poljskega Pen kluba v Varšavi so izročili posebno literarno nagrado znanemu slovenskemu katoliškemu pisatelju Francetu Vodniku za njegove številne in odlične prevode poljskih del v slovenščino. France Vodnik je podobno nagrado že prejel pred leti in sicer mu jo je podelila poljska vlada za delo, ki ga je opravil pri zbliževanju med poljsko in slovensko kulturo.

— Konec septembra 1964 je bil v Bologni drugi mednarodni kongres krščanskih pisateljev. Udeležilo se ga je nad 300 pisateljev iz vseh delov sveta. Profesor univerze v Bologni Lazzarini je predaval o intelektualnem napredku in religioznih vrednotah. Prof. Kuechenhoff iz Wuerzburga je predaval o pravu, vrednotah in idejah. Podtajnik Riccio je navajal, da se marksistični filozofiji ni posrečilo omajati trdnosti krščanskih idealov. Totalitar-na država, ki hoče po marksistični dogmi vsiljevati socialno pravičnost, je doživela neuspeh in prav sovjetski eksperiment je najboljši dokaz za to.

O'NEILL IN TAGORE

Trinajsti kulturni večer je bil v soboto 14. novembra in je bil v izvedbi Gledališkega odseka. Program celega večera je izvajala ustvarjalna članica SKA ga. *Majda Uršič-Volovškova*; prireditev je bila v dvorani Slovenske hiše.

Bil je izvirno zasnovan večer, na katerem je ga. Uršič Volovškova z zrelo umetnostjo predstavila naturalistično enodejanko tehnično izredno spretnega zapadnjaka O'Neilla *Pred zajtrkom* in deset podob iz ekspresionistične zbirke vzhodnjaka Tagora *Vrtinar*. Nastopajoča je brez vidnega napora pohajala po lestvici izraznih sredstev. Medtem ko je enodejanka terjala naravnost, so bile podobne prepajene z lirčnostjo; prizor iz velikomestne tragedije dveh mladih ljudi zahteva predvsem moč v mimiki in kretnjah, medtem ko se izpovedi iz erotičnega sveta morajo razvijati v mnogoobrazne glasovne odtenke. Odnos do prostornosti je v prvem delu dinamičen, medtem ko je osnovno zadržanje v drugem statika. Pri obeh je morala igralka ob skromnih, pa prikladnih zunanjih rekvizitih ustvariti razpoloženje in ga v skladu s predstavami, idejami in čustvi napenjati in rahljati. Vse to je dosegla — le enodejanke se zdi, da ni začela z vso koncentracijo in samozvestjo — s pretehtano igro simbolizirajočih in direktno izpovednih gibov in govornih elementov. Zapimiv je bil vtis, da je gospa Volovškova po darovih, nagnjenjih in študiju bližja delom O'Neillove vrste, da pa se je na tem večeru bolj predala muziki poetičnih podob. (Gotovo bi se njih učinek še poglobil, ko bi bile med seboj bolj jasno razmejene). — Lepo, stilno ugašeno sceno je pripravil g. Ivan Bukovec.

Naj ob tem nastopu izrazimo željo, da bi se ga. Volovškova česče pojavljala na našem odru — dasi jo službene dolžnosti moza (tudi njegove slike si česče želimo videti!) vodijo iz Argentine v svet.

OB PETLETNICI
SMRTI ŠKOFA ROŽMANA

Slovenska kulturna akcija je 21. nov. 1964 sezono kulturnih večerov zaključila z intimnim spominskim večerom ob peti obletnici smrti škofa Gregorija Rožmana. Na 14. večeru je predaval g. univ. profesor dr. Filip Žakelj. V imenu zgodovinskega odseka je začel večer g. Marijan Marolt in podčrtal, kako velik dobitnik in prijatelj Slovenske kulturne akcije je bil pokojni škof Rožman, čigar spominu ob petletnici smrti se SKA zato z vso pieteto in hvaležnostjo pridružuje. Pozdravil je tudi predavatelja, ki se tako zvesto in ljubeznivo žrtvuje za naše večere v kljub veliki zaposlenosti.

Pri podajanju nad vse obilne snovi (polovico je moral na žalost prepustiti za drugič) je dr. Žakelj zlasti obširneje govoril o škofovem rojstnem domu v Dolinčah pod Peco in opisoval značaj njegovih staršev. Po študijah v Celoveu in na Dunaju je na Avguštnineju zaključil doktorski izpit z oceno summa cum laude. Izredno pomembno je bilo škofovo vzgojno delo med mladino, zlasti pri Orlu in med dijaki. Vse škofovske dobe predavatelj ni mogel izčrpati, ampak je podal sliko njegove poti in uspehov do začetka

LITERATSKA BALKANIJADA V TITOGRADU

Za nas, kar nas je že bilo veteranov s prvega kongresa in še z drugih kasnejših, za nas, ki smo pred dvema desetletji poslušali z zavzetostjo in z grenkobo Zgodovinec referat o srbski in še tudi hrvaški literaturi, v katerem smo na priliko slovenski književniki le sopotniki (a še to samo s tistimi imeni, ki jih je poslal iz Ljubljane naš slovenski agitprop); poslušali smo z zavzetostjo, ker smo vsi hoteli, da najdemo skupna vsebina za našo domovino, in z grenkobo, ko smo začeli, da smo z našimi imeni le nekako dopolnili. Tu nekaj ni bilo prav, ali pisatelj je bil pripravljen na velike stvari — bili smo tudi uverjeni, kar se danes zatika, bo jutri steklo. Kongresna dvorana v Beogradu je bila nabito polna in za predsednika smo izvolili Iva Andrića (I. Potrč).

POLITIKANTSKA FARSA LITERARNEGA KONGRESA

Vseeno je, kdo je bil kriv, da ni bilo glavnega referata, značilno za ta naš zadnji sedmi kongres jugoslovanskih književnikov pa vsekakor je, da ga ni bilo (I. Potrč). Sicer pa mesto pisatelja v naši družbi, čeprav je bila to osrednja tema kongresa, kongresa niti ni preveč vznemirjalo. Tisti, ki so menili, da je mesto pisatelja v naši družbi bifé, so to svojo ugotovitev tudi z dejanji potrdili (Matej Bor).

Daljši je bil drugi del kongresa, ko je šlo za mesto generalnega tajnika in predsednika v naši Zvezi. Tu smo imeli priložnost videti in slišati marsikaj podčnega in zabavnega. Kako „frulaši“ in „parizilje“ mečejo drug drugemu polena (ampak kulturna) pod noge (in včasih tudi v glavo), nam drugim pa pesek (ampak bratski) v oči, kot n. pr. takrat, ko so prišepnili Hrvatom, naj postavijo Črnogorca proti Bosancu, želeč, da bi se Bosancem zamerili in zgubili njihove glasove, kar se kasneje ni zgodilo, ker ponosni Bosanci niso glasovali; kako malo je vredna v tej pisani družbi pisateljev pisana (še manj pa dana beseda), kako igraje gremo preko pravil igre (na primer, da naj bo vsakokratni predsednik iz druge republike). (M. Bor).

Vse tri kongresne dni se je po hodnikih šepetalo o takšnih in drugačnih personalnih kombinacijah, podpisovale so se kandidacijske liste in se lovile nevedne ribe, da bi dale glas temu ali drugemu kandidatu. Pri tem volilnem agitiranju pa pri najboljši volji nisi mogel ugotoviti, kaj in kdo se skriva za podpis. Na isti listi so namreč bili somišljeniki različnih estetskih skupin, različnih generacij in različnih narodnosti; bili so celo taki delegati, ki so podpisali vse liste hkrati, kar je bilo brez dvoma resno dejanje. Od ugledne pesnice si slišal, da je dala svoj podpis za drugega kandidata samo zato, ker bi rada vsaj enkrat doživela iluzijo resničnih volitev. Navsezadnje pa je bil čisto po nedolžnem v to mešetarjenje vpleten celo slovenski nogomet, ki ne daje golov in zato ni v prvi ligi; to naj bi pomenilo, da tudi nacionalna literatura, ki ne daje „golov“, ne sodi v vrh zveze književnikov. (Vsekakor je za slovenski nogomet že sama primerjava z ubogo literaturo žalitev.) (Mitja Mejak).

Na titograjskem kongresu je bila dvorana vedno več kot napol prazna, književniki so se razdelili po skupinah ali pa so bili posamič, in te književniške skupine so znale užaliti oba predsedniška kandidata, oba dobra pisatelja: ali Mihajla Lalića ali Meša Selimovića; te skupine so znale užaliti delegacije ene izmed naših republik, da v celoti ni glasovala, kajti ko bi po dvajsetih letih prišla na vrsto, da dá svojega predsednika, je morala slišati dve pripombi: naj se nekatere republike sprijaznijo s tem, da ne bodo prišle v prvo zvezno ligo, če nimajo golov, in kako smo lahko vsi na kongresu zadovoljni, ko sta dve republiki obšli prizadeto republiko in predlagali svojega kandidata. Mislim, da je pisatelj Mihajlo Lalić vse to začutil, ko je razdvojen in jezen stopil na govorniški kateder ter se odredel predsednikovanju in zatem odšel (I. Potrč).

V tej čudni, zastrupljeni in brezglavi atmosferi, kako skrbati kongres in ga kolikor toliko dostojno končati, se je klic, naj ga rešijo člani partije, zaslišal kot klic brez odmeva in povsem brez potrebe (I. Potrč). Šele pod močnim pritiskom spoznanja, da nam grozi javni škandal, smo mazadnje izvolili predsednika na titograjskem kongresu Zveze književnikov Jugoslavije (Miloš Mikel).

Tudi analize vse prej kot prijaznega materialnega položaja in profesionalnega statusa jugoslovanskih književnikov so na kongresu izpričale hude družbene anomalije — vendar ti problemi niso intenzivno razgibali kongresa (Vasja Predan).

In ko je bilo končno kongresa konec in je po „razno“ prišlo še „porazno“ — namreč gostija pod milim (lovčenskim) nebom, ki je, v čudnem neskladju s črnogorsko gostoljubnostjo, katere je bil deležen tudi ta kongres, ni bilo, ker so njene sestavne dele v obliki pečene jagnjetine, pršuta, sira odpeljali izpred nosov zakasnelega in sestradanega kongresa — no, ko je bilo vsega tega konec koncev konec, sem se oddahnil (M. Bor).

UGOTOVITVE SLOVENSKE ODVEČNOSTI

Kongres je predvsem pokazal, kako smo v obeh naših desetletjih vse premalo storili, da bi se med seboj bolj spoznali, predvsem pa je pokazal, da ne bi smeli tovariši iz Beograda soditi o naših književnih prizadevanjih, kadar jih ne poznajo ali slabo poznajo in kadar jim gre le za svoje prepire. Mi imamo Ljubljano, Makedonci imajo Skopje, Bosna in Hercegovina imata Sarajevo in tako dalje... vsi pa imamo tudi Beograd ter se verjetno vsi tega bolj usodno zavedamo, kakor pa je bilo čutiti na kongresu v Titogradu, da se beograjske skupine zavedajo, da imajo poleg svojega Beograda še našo Ljubljano, Skopje, Sarajevo in tako dalje. Z govorniške katedre smo lahko večkrat slišali besedo, da je bil kdo užaljen, mislim, da nas je bilo na tem kongresu zelo veliko užaljenih, ne samo tovariši iz Sarajeva. — Znenada sem se začutil med delegati jugoslovanskega in prerazraslega teama odveč — nikakor se nisem mogel otresti občutja, da pokopavamo neke iluzije, in zakaj jih moramo pokopavati (Ivan Potrč).

Titograjski kongres je jasno pokazal: razdvaja nas nespoštovanje tako imenovanih „republiških ključev“, principa nacionalne rotacije na predsedniškem mestu (prenašanje načela: „saj Slovenci tudi nimajo zastopnika v prvi nogometni ligi — pač ne znajo dajati golov — upoštevajmo samo gole“ (dobesedni citat iz razprave) v medrepubliške odnose na najrazličnejših mestih, bolj občutljivih, kakor smo Slovenci za nogomet — razdvaja nas skratka vsakršno podcenjevanje, vsakršno omalovaževanje načela o spoštovanju enakopravnosti vseh jugoslovanskih narodov na vseh področjih javnega življenja (Miloš Mikel).

ŠE VEDNO V ZADRGLJAJU JUGOSLOVANSKE ILUZIJE

Zveza je narobe organizirana. Namesto, da bi stala na svojih temeljih, ki so v republikah, ravna tako, kot da njeni temelji stoji na nji sami. To je treba imeti pred očmi, ko se bo revidiral statut (M. Bor). Treba bo čimprej najti novo, bistveno drugačno formo združevanja in plodnega sodelovanja jugoslovanskih pisateljev. Prepričan sem (pa ne samo zato, ker je bil predlog slovenski), da bo moral obveljati predlog slovenskih delegatov o čim večji avtohtonosti in suvereniteti posameznih nacionalnih pisateljskih združenj in o prostovoljni konfederaciji med njimi (Mitja Mejak). Spodbudna eksistenca jugoslovanske pisateljske organizacije je možna zgolj na razumni, jugoslovansko koordinirani popolni avtonomiji nacionalnih društev in združenj, kajti bodisi centralizem bodisi skupinske formacije omogočajo najrazličnejše manevre od nesprejemljivega monopolizma do enako neustreznega integralizma (Vasja Predan). Po moje so škodljive tako pretirane težnje po cepitvi kot JNSarske mahinacije, kakršnim smo bili priča na kongresu (Jože Šmit). Slovenski predlog o spremenitvi Zveze književnikov v Zvezo republiških društev književnikov je bolj jugoslovanski in bolj integracijski kakor vsi drugi, ki lahko povzročijo le popolno dezintegracijo (M. Mikel).

ODLOČITI SE JE TREBA

Tako so dobesedno (samo naslovi so naši) poročali in razpravljali o titograjskem kongresu Zveze književnikov Jugoslavije nekateri slovenski delegati v „Naših razgledih“ tretjega oktobra letos.

(Dalje na 8. strani)

druge svetovne vojne. Pri razlagi njegove osebnosti se je pomudil najdlje pri notranjem življenju, razlagal veliko težo križa in neko notranjo slutnjo, ki ga je vedno mučila. Bil je mož molitve in je bila njegova pobožnost marijansko in evharistično usmerjena. Orisal je njegovo razmerje s stolnim kapljem in ostalo duhovščino, in se pri tem dalj zadržal pri odnosih do gen. vikarja Ign. Nadraha: dr. L. Ehrlicha, prelata Odarja, pisatelja Fr. S. Finžgarja in do kasnejšega nadškofa Antona Vovka in do sedanjega nadškofa dr. Jožeta Pogačnika. Le kratko je mogel obdelati podoben škofovega dela pri KA, podati pregled vezi do Straže, krščanskih socialistov, Doma in sveta in zveze z mariborskim škofom ter ostalim episkopatom. Glede političnega dela sta si bila dr. Jeglič in škof Rožman silno različna; zatem je razlagal tudi škofove slike z dr. Korošcem. Pokojni škof je bil velik v ljubezni do naroda in iz slovenstva gradil temelje zvestobe do Cerkve, ko je bil neizmerno vdan njenemu poglavarju sv. očetu.

kronika

— ZA SKLAD GLASA so darovali: č. g. Janez Jeretina, Luján, 100 pesov; Naš dom, San Justo, 100 pesov; g. Milan Amon, Munro, 100 pesov; ga. Marija Mačkova, Ramos Mejía, 100 pesov; g. Jože Žakelj, Ramos Mejía 400 pesov. — ZA SKLAD SKA: ga. Ana Gaber, Chicago 7.35 dolarjev; g. France Gorše, New York, 6.000 pesov (za še eno prodano sliko). — Vsem prav prisrčna hvala!

— SLOVENSKA HRANILNICA v Ramos Mejiji je v soboto 28. novembra s prireditvijo imitnega obsega proslavila deseto obletnico ustanovitve. Povabila je v Slomškov dom zastopnike ustanov in organizacij in jim po referatih predsedstva razložila dosedanje pot in namen vsega delovanja. Predsednik g. Ašič je lepo večer vodil in pozdravil vse zastopnike in je izmed njih prvi povzel besedo direktor g. Anton Orehar. V imenu Slovenske kulturne akcije je spregovoril predsednik Rada Jurčec. Izvajal je, da vzporedno s hranilnico tudi SKA slavi jubilej desetletnice. SKA je dolga leta s hranilnico delila skupno streho. Podčrtal je pomen lepega jubileja, ki se nam bliža, ko bomo drugo leto slavili stoletnico rojstva Janeza Evangelista Kreka, ki se je s svojim gospodarskim, socialnim in prosvetnim delom zastavil naravnost v srce, v sredino vsega slovenskega življenja, ko je po besedah pesnika Otona Župančiča postal njega „Srce v sredini.“ Srce pa je žarišče ljubezni in ves ljudski in narodni organizem more biti zdrav, če zdravo, ljubezni polno srce poganja zdrav krvni obtok po vsem telesu. Vodstvo hranilnice že ima polno srce ljubezni za slovensko kulturno delo in je SKA ob jubileju z darom 7.000 pesov finančno trdno podprlo. Pri izvajanju in utrjevanju poslanstva ljubezni med nami je naša hranilnica močan dokaz visoke stopnje tiste srčne kulture, ki res gradi vse na ljubezni za skupnost. Zato naj ji gredo vse naše čestitke z izrazi zahvale za bogato socialno poslanstvo. — Leto 1954 je bilo polno blagoslova za slovensko zamejsko skupnost, ko so bile v enem letu ustanovljene kar tri lepo rastoče ustanove: Slovensko tiskovna družba (Založba Baraga), Slovenska hranilnica in Slovenska kulturna akcija. Obletnica vsake je zares praznik slovenskega optimizma in idealizma!

— Daniel Rops, znani francoski katoliški zgodovinar in razlagalec sv. pisma, je sprejel ponudbo francoskega ministra za kulturo Andreja Malrauxa, da napiše besedilo za balet „Pesem gobavega kralja“. Glasbo je zložil mladi skladatelj Alain Margoni, ki je leta 1960 prejel glasbeno nagrado „Roma“. Balet bo prikazoval zgodbo zadnjega frankovskega kralja v Jeruzalemu, malega Baldovina, ki je zbolel za gobavostjo, ko je bil star 12 let, umrl pa je v starosti 24 let. Vlogo kralja Baldovina bo plesala Ludomila Tcherina, krstna izvedba pa bo v okviru festivala v Bordeauxu v maju 1966. Daniel Rops je začel kot sodelavec revije „Esprit“ in je najprej zaslovel po svojih romanih (med drugim „L'Épée de Damoclès“), še bolj pa po svojih knjigah o zgodovini krščanstva in Cerkve.

— Moskovska „Literarnaja gazeta“ poroča, da so odkrili neko nedokončano pesnitev pokojnega Borisa Pasternaka. To pesnitev je napisal Pasternak po obisku na ruski fronti leta 1943. Objavili jo bodo v posebni antologiji ruske poezije, ki bo izšla še pred koncem leta 1964.

— Trenutno prevajajo v 130 državah Sveto pismo v 500 jezikov. Na delu je pri tem nad 3000 prevajalcev. Vendar še okrog 1000 jezikov nima prevoda božje besede. Razne založbe se sedaj trudijo izdati nove ljudske prevode zlasti v angleškem, francoskem in portugalskem jeziku, ker so dosedanji že polni zastarelih izrazov, ki ponekod kvarijo ali zatemnjujejo smisel.

— „Novy mir“, moskovska literarna revija, ki velja za glasilo „liberalnega krila“ ruskih pisateljev, je v številki z dne 27. oktobra 1964 prinesla oznanilo, da bo v prihodnjem letniku prinašala delo Aleksandra Solženicina, „ki je velik roman“. Dalje bo objavil Jevgenija Jevtušenka in Viktorja Nekrasova, ki so ju v letu 1963 strankini kritiki najbolj napadali. Revija se tudi opraviča, ker ni držala obljube, dane v začetku 1964, da bo prinašala spise omenjenih pisateljev. V tej številki je začela tudi z objavljanjem Sartrovega dela „Les Mots“... Vedeti pa moramo, da bon za to številko nosi datum 7. oktobra, se pravi pred odstavitvijo Hruščova.

— Ladislav Vörös, prof. na srednji glasbeni šoli v Murski Soboti (to krajevno ime je čisto navaden kalk po madžarščini, staro slovensko ime je Olšnica, od olša — jelša), že več let zbira prekmurske narodne pesmi. Doslej je zbral več kot 5000 vojaških, ljubezenskih in obrednih pesmi in zapisal veliko število ljudskih plesov.

vsem, kar je z njo v zvezi, sploh ne more imeti konca. Nadaljevala bova, ko ga bodo življenja in morja valovi spet prinesli na našo obalo,“ zaključuje doktor Kacin.

„Bom še sodeloval z vami...“

Naš sodelavec in prijatelj g. dr. Pavle Krajnik nam piše iz ZDA: „Dragi gospod Ruda, ne zamerite moji počasnosti. Pozno, vendar iz vsega srca čestitam k Vaši odlični knjigi Skozi luči in sence... Zdaj nestrpnost pričakujem izida zbirke Komarjevih esejev, ki ste jo objavili v jubilejni številki Glasa. Zlasti me bodo zanimali tisti eseji, ki zadevajo izvor racionalizma... Obljubil sem prispevek za Meddobje za zadnjo številko VIII. letnika, vendar me ne čakajte, ker imam prav sedaj izredno mnogo drugih skrbi. Toda zatrdno upam, da bom lahko še sodeloval z Vami... Še prebiram Vaše spomine; zame so izredno bogati... Trajno vrednost bo imela Vaša knjiga zlasti zato, ker je podana v literarni obliki in s tako širokim obzorjem, kot je bil Vam dan. Mnogi književniki in zgodovinarji so se v zamejstvu že pohvalno izrazili o njej, mnogi se še bodo. Tudi jaz se jim pridružujem s skromno čestitko in zahvalo in željo, da bi celotno delo v treh delih izpeljali do konca... Naj bi bila prav ta doba zrele nenavezanosti na življenje in razdalje od ljudskih vtisov in mnenj — doba pisanja spominov, Vaša najsrečnejša in božji blagoslov naj Vas spremlja pri delu...“

„Buenos Aires — srce Slovenije“

— Prijatelj, ki živi v Evropi blizu meja Slovenije, nam piše: „Tu na meji še bolj dojamem poslanstvo, ki ga vrši Slovenska kulturna akcija. Tudi jaz želim z veseljem podpreti njeno delo... Ko od blizu gledam težke razmere v slovenski književnosti onstran meje, mi srce kipi od veselja, ko vidim, kaj vse se po zaslugi SKA ustvarja in prireja v Argentini. Ni pretirano, če zapišem: Kulturno srce Slovenije niso več Ljubljana, Gorica, Celovec, temveč: Buenos Aires.“

— „NAŠ TEDNIK - KRONIKA“ (Celovec) objavlja dne 24. avgusta poseben članek pod naslovom „Tri knjige Slovenske kulturne akcije“. Med drugim pravi: „V slovenskem kulturnem življenju zavzema zelo pomembno mesto Slovenska kulturna akcija, ki ima svoj sedež v Buenos Airesu. Ima pa svoje sodelavce razkropljene po vseh delih sveta. Kdor je kdaj videl knjige te založbe, ni bil razočaran (izdala je že 54 publikacij), če je mislil, da bo vzel v roke kvaliteto knjigo. Ta založba si je pridobila ugled in so njene knjige vedno bolj dragocena reč. Založba nima kakšnega kapitala. Njen kapital so dobra srca slovenskih izobražencev izven meja osrednje Slovenije. Se razume, da tej knjižni akciji ni lahko. Če ne bi imela idealistov okoli sebe, bi že zdavnaj prenehala obstajati. Ob svojem jubileju za desetletnico obstoja se je obrnila na svoje člane in prijatelje s prošnjo za jubilejni dar. Ta dar naj bi omogočil pokritje dolgov in omogočil nekaj novih, za Slovence koristnih izdaj. V „Glasu“, ki ga Slovenska kulturna akcija izdaja, vidimo, da se z vseh strani oglašajo naši zavedni ljudje in pošiljajo dar tej akciji, da bo vzdržala svoje delo in nadaljevala s svojim poslanstvom. Podpora tej koristni akciji je že, če kupimo njene knjige. Res je, da ta knjižna založba nima namena nuditi predvsem preprostemu človeku zanimivih knjig. To je namen naše Družbe sv. Mohorja. Je pa med njenim knjižnim darom nekaj knjig, ki jih priporočamo slehernemu preprostemu človeku. Od zadnjih knjig omenimo tokrat tri: Kot 53. svojo izdajo je SKA izdala pesniško zbirko pesmi Frana Zoreta „DEŽELA“. Ko vzameš to knjigo v roke, se začudiš, ko gledaš lepe pesmi, ki so razumljive in imajo nekaj starinski prizvok... Ta pesnik poje kot Jenko, župančič in naši klasiki. Svet te zbirke je panonski slovenski svet, kar je arhitekt Eilertz izrazil tudi z mikavno opremo... V pesmih je nekaj čudovito lepih verzov tudi v spomin junakov, ki so padli pred desetletji kot žrtve rdečih zločinov v Kočevskem rogu in drugod. — Pred leti je Karel Mauser, ki ga poznamo po njegovih povestih v „Kroniki“, v „Veri in domu“ in pri Mohorjevi družbi, objavil povest „Ljudje pod bičem“ iz dobe okupacije. To povest je pisatelj razširil in naredil iz nje veliko trilogijo. Dve sta še v tisku, na trg je prišla prva knjiga. Pa te presenetijo. Tako je zajetna, da velja za tri druge dosedanje Mauserjeve povesti... Je zato seveda primerno dražja, a nikomur ni žal, če jo kupi in bere. — MEDDOBJE ni povest ali pesniška zbirka, ampak je revija..., kjer je bil lani zelo pomemben članek Franceta Dolinarja o škofu Antonu Martinu Slomšku. Tokrat pa je Dolinar napisal študijo o prelato Grivcu. — Knjige SKA prihajajo iz Argentine, zato je pri njih zaradi dolge poti vedno nekaj zamude. A zaradi tega ne izgube knjige prav nič na vrednosti in jih oskrbi po želji tudi knjigarna Družbe sv. Mohorja. Knjige ne izidejo v veliki nakladi, zato je bolje, da se zanje pozanimas prej ko slej. Najbolje je, če postaneš naročnik celega letnika.“

GOMULKA DAJE NAVODILA O LITERaturi

Na letošnji kongres poljskih pisateljev — štirinajsti po vojski — v Lublinu je na jesen prišel tudi gen. tajnik partije na Poljskem, Wladislaw Gomulka.

Najprej je rekel, da partija noče posegati v slovstvena vprašanja, dajati dokončne formule, ovirati prosto izbiro umetniških poti. „Vi sami iščite novih poti literarne umetnosti, ki bodo podvojile moč vaših del!“

To, kar partijo zanima, je pojasnil Gomulka, je ideološki duh slovstvenih del, njih moralni in socialni pomen. V tem pogledu se partija ne more odpovedati svoji pravici, da izreče svoje stališče in pove svoje terjatve. Partija ceni vrednost slovstva po tem, koliko doprinaša k „ustvaritvi nove socialistične zavesti ljudstva“ in koliko sodeluje v ideološkem boju „med socializmom in kapitalizmom, med silami miru in silami vojske.“

Nato se je izjavil za to, naj se omeji objavljane del, ki obravnavajo dobo „kulta osebnosti“. V imenu vodstva partije je sicer zagotovil zbranim piscem, da se nahaja „med sprednjimi branivci kritične literature, katera razpravlja o tej dobi izčrpno, pristno, prikazujoč tako bogato in sestavljeno resnico. „Toda,“ tako je dodal, „doslej še nihče ni napisal take knjige.“

V zvezi s tem je poudaril, da se ne sme pozabiti, kako so „slabi časi stalinizma“ zapopadali tudi pozitivne vidike. „Če govorimo več slabega kot dobrega o Stalinu, se moramo spominjati na dobro, ki ga je naredil Poljski v Potsdamu, kjer so bile določene naše meje. Vem zato, ker sem tam sam bil.“

Nato je vnovič ponovil, da partija od pisateljev zahteva, naj ji pomagajo pri reševanju vseh problemov, ki so zvezani z razvojem dežele in s stavitvijo socializma, čeprav spoštuje njih ustvarjalno svobodo. Ugotovil pa je, da mora obžalovati, ker so razmerja med stranko in nekaterimi literarnimi okolji „nenormalna, zaznamovana s spopadi in z medsebojnim nerazumevanjem“.

Ob sklepu je naštel vse ukrepe partije in vlade v prid literarnemu razvoju in za izboljšanje življenjske ravni pisateljev in izrekel željo, da bi se vsi pisatelji in drugi umetniki „udeleževali z vsem svojim talentom pri stvaritvi socializma na Poljskem in pri vzpostavitvi svetovnega miru.“

— Konec poletja je umrl pisatelj in časnikar Friedrich Sieburg, pariški dopisnik dnevnika Allgemeine Frankfurter Zeitung med prvo in drugo svetovno vojno. Spadal je k skupini slavnih publicistov, ki so zagovarjali politiko zblizanja med Francijo in Nemčijo v dobi Brianda in Stresmanna. Pozneje je moral preiti k nacistom, a je kljub temu vedno ostal zvest idejam o zblizanju med evropskimi narodi in o Zedinjeni Evropi. Bil je avtor mnogih del o Usodi Evrope, vendar je najbolj zaslovelo njegovo delo „Gott in Frankreich“ (Francozi so dali delu naslov: Dieu est-il Français?). Na stari nemški podmeni, da je „Bog blagoslovil Francijo dvakrat zaporedoma“ in se „napravl Francija“, je sadih ponudbe o tem, kako si naj Francija in Nemčija razdelita Evropo in s tem dejanjsko po tedanjih razdelitvi sil na svetu — vlado nad vsem svetom. Delo je izzvalo mnogo polemik in Francozi so mu zamerili, ko je sodil, da so posebni „ljubljeni božji“. Pozneje je izdal še več del o Franciji in Parizu, več spominov-dnevnikov o Parizu; povsod je očitoval svojo veliko navezanost na Pariz, na srce sveta. Bil je verjetno najbolj francoski Nemec v času med obema svetovnima vojnima. Njegova dela so med drugim izšla v žepni izdaji pri Rowoltu in so prevedena v več jezikov.

— Sodišče v Leningradu je obsodilo pesnika in pisatelja Josefa Brodskega na pet let prisilnega dela v koncentracijskem taborišču pri ArhangelSKU, ter je proglasilo njegovo pisanje za nevarno in ga ocenilo kot „socialnega parazita“, ker se predaja čisti literaturi. Pesnik je šele 24 let star in je moral takoj na odsluženje kazni. Toda med javnostjo je zašumelo in trije ugledni ruski kulturni delavci so se potegnili zanj: pisatelj Samuel Marčak, prevajavec Shakespeara, mladinski pisatelj Kornej Culovski in komponist Dimitrij Šoštakovski so poslali posebno spomenico apelacijskemu sodišču ter partijskemu tajništvu in prosili, da naj se odločba sodišča razveljavi, češ da so bile obtožbe brez podlage in za sedanje stanje svetovne kulture „sramotne“. Spomenico so s polnim imenom podpisali le ti trije, ostali pisatelji pa so se pridružili le z začetnimi črkami ali s psevdonimi, kajti zbili so se posledic; ko bo partija smatrala za primerno, bo ponovno udarila po kulturnikih. Spomenica navaja, da je sodna razprava proti Brodskemu pokazala, kako še vedno ni izginila senca stalinizma. Sodišče je na spomenico odgovorilo, da je bil Brodski obsojen, ker je bil v svojih spisih premalo političen in predan samo umetnosti, ki pa postane „socialno zlo“, če se ne zave, da mora najprej služiti obči koristi naroda.

da. Dokler pesnik ne bo dokazal, da je nehal biti „socialni parazit“, ga bodo oblasti morale držati daleč od ljudstva, ker mu hoče s svojim „anarhičnim individualizmom“ samo škodovati. Tak pesnik je „kuga“ za ves narod...

— Založba Cerf izdaja v moderni obliki zbirko Unam sanctam, ki zvesto spremlja delo II. Vatikanskega koncila. Te dni je izšla 50. knjiga pod naslovom „Chrétiens en dialogue“. Zbirko vodi slavní teolog dominikanec p. Congar. Delo obsega 644 strani in stane 33 NF (pribl. 8 dolarjev).

— Življenje carja Aleksandra I. bo ostalo skrivnost. Vsaj tako zaključuje njegov moderni biograf E. M. Almedingen, ki je pri založbi Head izdal knjigo The Emperor Alexander I. Napoleon je imenoval carja „severno Sfin-ga“, med ruskim ljudstvom so govorili, da je bil njegov „angel“ in po umiku Napoleona iz Moskve ter Rusije, so mu še dajali priimek „blaženi“. Talleyrand ga je pro-glašal „otroka, prešibkega za ideje tistega časa“. Ko ga je njegova stara mati Katarina Velika opazovala, je menila, da bo poln nasprotij. Nekateri so ga imeli za šarlatana, ko je obljubljal Rusom ustavo in kmetom odvezo; usoda je hotela, da se je l. 1814 srečal z versko zanešenjakino Julijo Krüden-ner, prečul z njo cele noči v molitvi in pod njenim vplivom ustanovil „sveto alianso“, ki je potem vodila Evropo od 1815 do 1848. Novi podatki spravljajo Aleksandrovo čudaštvo v zvezo z umorom njegovega očeta carja Pavla I. Nikdar se ni mogel otestiti očitkov sokrivde. Umrl je leta 1825 in ne vedo, kje je njegov grob, ker se je v slutnji bližnje smrti umaknil v samostan; nekateri menijo na Krimu, drugi v Taganrog, in se še tudi zdržuje mnenje, da je pobegnil v Sibirijo. Takoj po smrti se je 1825 rodilo v Peterburgu revolucionarno gibanje dekabristov, prva posledica Aleksandrovih idej, predhodnica boljševiske revolucije sto let kasneje.

— Ameriški knjižni trg je presenetilo delo svoje vrste: mati pisatelja in dramatika Tennessee Williamsa je napisala spomine in jih je Edwina Dakin Williams uredila za knjižno izdajo pod naslovom: Remember me to Tom. Kritiki najstrožjega londonskega literarnega tednika Times Literary Supplement ugotavljajo: „Genialnost pisatelja Williamsa ima svoje korenine v dejstvih družinskega življenja pod domačo streho. Mati jih je popisala s presenetljivo odkritosrčnostjo. Kdor bo bral spomine, bo gotovo ponovno segal po dramah in novelah njenega sina.“ Kritiki uglednega Observerja pa menijo: „Spomini zgrabijo z enako silo, kakor nekatera dramska dela avtorja.“

Ruda Jurčec

SKOZI LUČI IN SENCE

Prvi del

"AMERIŠKA DOMOVINA" je dne 17. nov. 1964 prinesla kritično poročilo o knjigi "Skozi luči in sence". Napisal jo je Karel Mauser in v poldrugi koloni med drugim pravi:

"...Skozi luči in sence so spomini človeka, ki je imel srečo, da je mnogo doživel in je znal doživeti skladno pokazati v sedanjosti. Iz knjige diha ne samo globok umetniški čut, diha tudi iskren trud, biti objektivni in resno poskušati prikazati mejnike na pisateljevi poti — kulturne in politične. — Zdi se mi, da je umetniško najmočnejši prvi del: Oh mladosti leta... Rajstni kraj "Ormož je kakor zrcalo večnosti", pričena pisatelj svoj opis mladosti. To zrcalo večnosti odseva iz celotne knjige — vsi trenutki so kakor veriga večnosti — pravi pisatelj v uvodnih vrstah... Te strani mladosti so morda najlepše strani celih spominov... Snovno na vso moč zanimivo je poglavje o izgubljeni generaciji. Tu nastopajo ljudje, ki sem jih že sam poznal... zlasti križarski boji so obdelani zelo natančno, vendar se mi zdi, da bi se dalo temu poglavju še marsikaj dodati. Gotovo je, da je to poglavje snovno najbolj razgibano. Zadnje dvoje poglavij je pesem o cilju, o katerem je nekoč sanjal. — Kaj moram reči o teh spominih? Prvič, da so odkriti spomini. Gotovo je v njih mnogo osebnega gledanja, mnogo osebnih zaključkov, toda nazadnje je tudi zgodovina fakt mnogih volj in mnogih gledanj. — Drugič: literarna cena Luči in sence je lepa, posebno še v prvem poglavju, kar sem že omenil. Jurčec ima izredno lep jezik, dikcija mu je prožna, ne muči se z izrazi nikdar in nikdar ni suh. Celotno v obravnavanju političnih razčlenitev zna biti tekoč in topel. Spomini so mimohod mnogih ljudi, ne samo pisateljeva pot. Vsi hodijo z njim skozi strani, zdaj skozi luči, zdaj skozi sence. Velik kos preteklosti, ki je tudi naša, nam je odlomil in v trikotu Ljubljana, Maribor, Pariz je nazadnje toliko slovenskega, da bi to knjigo moral prebrati vsak, ki mu je naša preteklost pri srcu. Knjiga se bere kot povest, kot napeta povest. S tem jo nemara še najbolj označim..."

Znani slovenski javni delavec g. dr. Peter Markež pa je

(Dalje s 5. strani)

Tisti, ki je vsaj malo poznal nekulturne specifičnosti balkanskega kulturnega izživeljanja je brez težav predvideval kam bo peljala iz kompleksa miselne zblojenosti in politične preproščine izrojena odpo-ved slovenskih slovstvenih delavcev Prešernovemu in Cankarjevemu kriteriju slovenske literature, ki jo nujno vsebuje privolitev v pojem jugoslovanske literature in jugoslovanske književniške organizacije. Počasi se slovenskim pisateljem, ki so še ohranili nekaj slovenske in pisateljske častiti, odpirajo oči in vedno več ugovorov zoper malotlivo in prezirljivo obravnavanje slovenskega kulturnega dela, ki ga goji ignoranca in prepotenca južnih tovarišev, je slišati iz njihovih vrst. Titograjski kongres, ki je v posebno jarki luči razodel politikantsko balkansko dno raznih jugoslovanskih na zunaj kulturnih prireditvev, je pomnožil število protestov.

Čeprav ti protesti izhajajo iz pristnega občutja narodne užaljenosti, pa se posebno v ustih mlajših besednikov kar ne morejo izvit iz jugoslovanskega mitosa (ali bolje: mistifikacije), ko ti terjate po slovenski literarni avtonomiji zagovarjajo z razlogi jugoslovanskega integralizma... (Morda tudi še niso izvedeli, da v prvi Jugoslaviji problema literarne avtonomije le ni bilo.)

Samo jasna, če hočete: načelno jasna odločitev more narediti konec sistematičnemu sramotnemu slovenske individualnosti v Titovini, namreč očitna nedvoumna odpoved blodni ideji jugoslovanske literature, se pravi, pogumna vrnitev k Prešernovi in Cankarjevi misli. Samo izrecno sindikalne koristi pisateljev v Jugoslaviji bi mogla zastopati neka vsedrjavna pisateljska organizacija. Toda le v centralistični Jugoslaviji, ker v vseh federacijah sveta kulturne zadeve spadajo v izključno pristojnost držav članic. Upati je, da bo titograjska izkušnja pohitrila pot do drugih za slovenstvo bistvenih spoznanj. V Titovini je namreč za Slovence Titogradov brez števila.

Po vrnitvi iz Titograda so slovenski književniki imeli svoj kongres v Črnomlju, kjer so se odločno izrekli za republiški princip. Sprejeli so posebno resolucijo, kjer odklanjajo, da bi se v državnem merilu vezali književniki po „afinitetah“, ampak naj Zveza književnikov Jugoslavije še naprej sloni na temelju avtonomnih republiških društev. Zanimivo je, da je v Črnomlju imel glavni referat Josip Vidmar in ostro obsodil taktiko in namere beograjske Čošičeve skupine. „Delo“ je poročalo, da je bil črnomeljski kongres po titograjskem na „zgledni višini“. Kongres je tudi sprejel predlog, da naj društvo ustanovi neodvisno literarno revijo, ki bi bila v rokah književnikov samih.

dne 31. oktobra 1964 pisal iz Toronta pisatelj: "Te dni se v Torontu med Slovenci mnogo govori o Vas in o Vaši knjigi "Skozi luči in sence". Skoraj vse so že razprodane. Vsakdo, ki jo je kupil, je navdušen, je ne more prehoviti, je ponosen, da v emigraciji dobivamo tako literaturo in Vam je hvaležen za to delo. — Tudi sam sem jo prebral, čim je pošiljka prišla. Imam pa občutek, da bi je ne smel samo brati in prebrati. Če bi čas dopuščal, bi jo moral preštudirati, da bi zajel iz nje vso lepoto slovenščine... Poglobliti bi se moral proti dnu, v katerega Vi vrtate, da bi odkrili tisti zadnji "zakaj" tako pri ljudeh, ki ste jih srečavali kot pri idejah, ki so jih vodile... Starejši jo navdušeno bera in ob njeni vsebini znova doživljajo preteklost življenja in ga pravilno ocenjujejo... Gospod Jurčec, najlepša Vam hvala za to delo in vsi se že vprašujemo, kdaj bo prišlo med nas nadaljevanje v drugem delu, ko boste opisali čas, ki smo ga že sami pomagali ustvarjati... Še enkrat čestitke in zahvala..."

— Argentinsko pošto je v septembru in oktobru zajelo stavkovno gibanje. Zato so naši naročniki prejeli nekatere pošiljke z zamudo in jih vljudno prosimo, da naj nam oprostite. Ne izključujemo možnosti, da se je mnogo pošiljk izgubilo ali pa bodo prišle prejemnikom v roke šele po dolgem zastanku. Prosimo vse, da nam pomankljivo-
sti sporoče.

NOVI POVERJENIKI

Poverjenišvo Slovenske kulturne akcije v Franciji je prevzel č. g. Ciril Lavrič, 7, rue Gutenberg, Paris XV. Skozi deset let nam je z vso ljubeznijo pomagal in nas podpiral č. g. dr. Nace Čretnik, ki pa je moral sedaj to delo zaradi prezaoplenosti prepustiti drugim rokam.

Poleg našega dolgoletnega poverjenika v Milwaukee, g. ing. Dušana Svetliča je postala naša poverjenica tudi ga. Martina Bezničnik, 1831, W. Grant Str. Milwaukee, Wisc. 53215, USA.

Naročnike in prijatelje vljudno prosimo, da se radi obračajo nanje!

IZŠLO:

MEDDOBJE, VIII, Štev. 3-4
CENE izdodu: Argentina: 280 pesov; Južna Amerika: 320 pesov; Italija: 1650 Lit; Francija: 13 NF; Avstrija: 68 šillingov; Nemčija: 10 DMK; ZDA, Anglija in Avstralija: 3 dolarje.